

**ILYEN VOLT
AFRIKA,
MILYEN LESZ
ÁZSIA?**

BEVEZETŐ
A *FORDULAT* 8.
SZÁMÁHOZ

„Na, milyen volt Afrika?” – tette fel a kérdést a nyolcvanas évek közepén hamis romantikával átítatott slágerének refrénjében a KFT zenekar. „Nyugaton” ugyanekkor pedig a fejlődő országok problémáit felismerő – de sajnos strukturális megoldást nyújtani nem tudó – zenészek éppen a Live Aid koncerttel alkottak maradandót, legalábbis ami a zenetörténetet illeti. Eltelt két és fél évtized, és itthon már egy másik generáció éneklie a globalizációt bíráló Kaukázussal, hogy „...zöldüljön a kínai propaganda, lőjünk kínait fel a Holdra”. Jogosan támadhat hiányérzetünk a hazai könnyűzenei élet témára való érzékenységet, hát még kifejezőmódját illetően. Az Isaura kiszabadítására pénzt gyűjtő ország lakói nem is érdemelnek mást?

Emellett a világgazdaság mindeközben lezajlott strukturális átalakulásához képest a közgazdaságtan is lemaradt egy lépéssel. A hazai tudományos diskurzusban a rendszerváltással háttérbe szorult a hagyományos fejlődés-gazdaságtan, s a világszisztéma-elmélet helyett a nemzetközi gazdaságtan vált a kiemelkedő, a történetiségtől és egyéb tágabb kontextusoktól megfosztott egyetemi tematikák megközelítési módjává.

Aztán jött 2003, az első és mindeddig egyetlen év a rendszerváltás utáni gazdaságtörténetben, amikor is több külföldi közvetlen beruházás áramlik ki Magyarországról, mint amennyi tőkét a nem rezidensek FDI formájában befektetnek. A tőke „Keletre” települése ekkora válik toposszá, „Kína” ismét érdekessé, páni félelmet ültetve el a közvéleményben minden fejlődő ország iránt, továbbá megteremtve a tudományosnak látszó, keleti gazdaságokkal foglalkozó gagyi irodalom műfajának piacát, amely írások mondanivalója a „Hű, mekkora...” és a „Jaj, mi lesz...” kezdetű egyszerű tömondatokkal is összefoglalható.

Ennél azonban egy jóval fontosabb esemény is történt 2003-ban. A WTO (Kereskedelmi Világszervezet) Dohai Fordulójának Cancúni Miniszteri Konferenciáján közel féltucat ország nemet mondott a további – az egyes szektorokat tekintve egyoldalúan végbemenő, és a fejlődőket hátrányosan érintő – kereskedelmi liberalizációra, napjainkig megakasztva a tárgyalásokat. Ennek során úgy tűnt, mintha kereskedelempolitikai kérdésekben olyan, látszólag különböző fejlettségű országok is egy platformra kerültek volna, mint Tanzánia és Kína. Miért is? Erre keressük a választ.

A *Fordulat* 8. számának nyitóblokkjában (*Fejlődők és a WTO*) a tanulmányok nemzetközi kereskedelmi és kereskedelempolitikai szempontból elemzik a fejlődő országok helyzetét. Kevin P. Gallagher írása tárgyalási témakörönként veszi számba, hogy a fejlődő országok egyes csoportjai számára a kereskedelmi liberalizációból milyen előnyök származnak. Megállapítása szerint „...a piacra jutásból származó lehetséges nyereség számukra nem elég nagy ahhoz, hogy cserébe a fejlesztési politikával kapcsolatos hazai gazdaságpolitikai mozgásterüket feladják”. Vigvári Gábor ennél is tovább megy, hiszen szerinte az önálló állami iparpolitika szükséges, ám nem elégséges feltétele a fejlődésnek: „...szükséges olyan nem piaci intézmények jelenléte, melyek, beágyazódva a piacokba,

sikerrel közvetítik annak jelzéseit az állami döntéshozók felé". Az igazi sikerhez azonban átgondolt nemzetközi fejlesztéspolitikai is szükséges. Ennek részleteit, céljait és eszközeit Scheiring Gábor írásában olvashatjuk. E számunk szerzői közül ketten arra is vállalkoztak, hogy egy-egy konkrét termék kereskedelmének strukturális jellemzőit, illetve az azokra vonatkozó szabályrendszert a fejlődő országok szempontjából megvizsgálják. Kacsirek László elemző tanulmánya az EU és az USA közötti banánvitáról rámutat, hogy „... még olyan kérdésben sem sikerül az alacsony életszínvonalon élő fejlődő országbeli termelők számára kedvező rendszert kialakítani, amelyben – és ez nem túl gyakori eset – látszólag teljes mértékben nekik kedvezne a kereskedelmi liberalizáció”. Udvari Beáta pedig a gyógyszer-kereskedelem WTO-szabályait elemezve irányítja rá a figyelmet arra, hogy a megszületett megállapodás mennyire különbözöképpen érinti a fejlődő országokat, és sajnos épp a legfejletlenebbek a fő kárvallottjai a jelenlegi rendszernek.

E számunk *Világok és kapitalizmusok* blokkjában két recenzió és egy önálló tanulmány kapott helyet. Palatitz András a kapitalizmus jövőjének egy lehetséges olvasatát adja, míg Gerőcs Tamás annak válságával, fenntarthatóságával foglalkozik. Mikecz Dániel *Az európai integráció kritikai elméleti perspektívából* címet viselő tanulmánya egy jobb Európa felépítéséhez kínál elméleti muníciót.

A *Fordulat* 8. számát „kritikai” recenziók zárják. A hazai kritikai társadalomtudomány egyik legértékesebb könyve, illetve a kritikai elmélet megújításának elméleti programja Huszár Ákos nevéhez fűződik. A téma komolyságához méltón Somlai Péter recenzálja Huszár könyvét. A blokk és a *Fordulat* e számának záró darabja pedig Istvánffy András recenziója, aki John Holloway *Change the World Without Taking Power* címmel írott könyvéről, illetve az ellenállás (új) stratégiájáról értekezik.

A Kaukázus már idézett, *Majdnem Kína* című száma szerint: „Castro tartja a beszédeit, igazság szerint már őt is féltém”. A *Fordulat* Castrót nem félti. Számos fejlődő országot viszont annál inkább.

Mészáros Ádám